

УДК 330.341.1(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2024-9-13>

Фоменко О. О.

аспірант,

Київський національний економічний університет
імені Вадима ГетьманаORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4381-9847>

Oleksiy Fomenko

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

ВЕКТОРИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЙ СУБСИДУВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ НАСЕЛЕННЮ

VECTORS OF MODERNIZATION OF TECHNOLOGIES FOR SUBSIDIZING HOUSING AND COMMUNAL SERVICES TO THE POPULATION

Анотація. Дане дослідження присвячене актуальним проблемам модернізації технологій субсидування житлово-комунальних послуг (ЖКП) населенню в Україні. Мета роботи – розробити пропозиції щодо модернізації технологій субсидування ЖКП для підвищення ефективності соціальної підтримки малозахищених верств населення в Україні. Методологія дослідження базується на системному підході та включає аналіз статистичних даних, порівняльний аналіз міжнародного досвіду, експертні оцінки та моделювання. Використано методи теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, статистичного аналізу. У статті проаналізовано сучасний стан системи субсидування ЖКП, виявлено основні проблеми та виклики. Серед ключових проблем виділено значне навантаження на державний бюджет, недостатню адресність допомоги, складність адміністрування та потребу боротьби зі зловживанням. На основі проведеного аналізу пропонується комплексний підхід до модернізації, який охоплює п'ять ключових векторів: цифровізація процесу надання субсидій, вдосконалення механізмів адресності, підвищення енергоефективності житла, інтеграція з іншими соціальними програмами та впровадження прозорих механізмів контролю. Кожен із цих векторів детально відображується з точки зору конкретних заходів та очікуваних результатів їх реалізації. Науковою новизною дослідження стала розробка інноваційної концепції інтеграції систем субсидування ЖКП з програмами підвищення енергоефективності житла та новому підході до забезпечення адресності субсидій через впровадження автоматизованих алгоритмів оцінки матеріального стану заявників. Запропоновані заходи спрямовані на створення більш справедливої, ефективною та прозорою системи субсидування. Результати дослідження можуть бути використані при розробці державної політики у сфері соціального захисту населення та реформуванні житлово-комунального господарства. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку детальних механізмів впровадження запропонованих векторів модернізації та оцінку їх ефективності в українських реаліях.

Ключові слова: житлово-комунальні послуги, субсидії, модернізація, соціальний захист, цифровізація, адресність, енергоефективність, інтеграція, прозорість, Україна.

Abstract. This study addresses the current issues of modernizing technologies for subsidizing housing and communal services (HCS) to the population in Ukraine. The aim of the work is to develop proposals for modernizing HCS subsidy technologies to increase the effectiveness of social support for vulnerable segments of the population in Ukraine. The research methodology is based on a systematic approach and includes statistical data analysis, comparative analysis of international experience, expert assessments, and modeling. Methods of theoretical generalization, analysis and synthesis, statistical analysis, as well as economic and mathematical modeling methods were used to evaluate the effectiveness of the proposed measures. The article analyzes the current state of the HCS subsidy system, identifying the main problems and challenges. Among the key issues are the significant burden on the state budget, insufficient targeting of assistance, complexity of administration, and the need to combat abuse. Based on the analysis, a comprehensive approach to modernization is proposed, covering five key vectors: digitalization of the subsidy process, improvement of targeting mechanisms, increasing housing energy efficiency, integration with other social programs, and implementation of transparent control mechanisms. Each of these vectors is detailed in terms of specific measures and expected results of their implementation. The scientific novelty of the research arose in the development of an innovative concept of integrating HCS subsidy systems with programs to improve housing energy efficiency and a new approach to ensuring the targeting of subsidies through the implementation of automated algorithms for assessing the financial status of applicants. The proposed measures are aimed at creating a fairer, more efficient, and transparent subsidy system. The results of the study can be used in developing state policy in the field of social protection of the population and reforming housing and communal services. Further research should focus on developing detailed mechanisms for implementing the proposed modernization vectors and assessing their effectiveness in Ukrainian realities.

Keywords: housing and communal services, subsidies, modernization, social protection, digitalization, targeting, energy efficiency, integration, transparency, Ukraine.

Постановка проблеми. Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) відіграє ключову роль у забезпеченні належних умов життя населення та функціонуванні міст [1]. Однак галузь ЖКГ в багатьох країнах, у тому числі в Україні, стикається з низкою проблем, включаючи застарілу інфраструктуру, неефективне управління та високу вартість послуг для споживачів [2; 3].

У цьому контексті субсидування житлово-комунальних послуг (ЖКП) залишається важливим інструментом соціальної підтримки вразливих верств населення [4].

Система субсидування ЖКП в Україні, незважаючи на свою соціальну значущість, стикається з низкою проблем, що потребують нагального вирішення. Серед ключових викликів варто відзначити недо-

статню адресність субсидій, що не завжди дозволяє ефективно ідентифікувати тих, хто дійсно потребує допомоги, призводячи до нераціонального використання бюджетних коштів [5]. Існуюча модель субсидування часто не створює стимулів до енергозбереження, що суперечить сучасним вимогам енергоефективності та призводить до надмірного споживання ресурсів [6]. Значне навантаження на державний бюджет через високі витрати на субсидії обмежує можливості держави інвестувати в модернізацію житлово-комунальної інфраструктури [7].

Непрозорість механізмів нарахування та розподілу субсидій створює можливості для зловживань та знижує довіру населення до системи соціальної підтримки [8]. Застарілі технології обліку та адміністрування, відсутність сучасних цифрових рішень ускладнюють процес управління субсидіями та знижують його ефективність [9]. Проблема посилюється неузгодженістю з іншими програмами соціальної підтримки, що може призводити до дублювання виплат або недостатнього охоплення вразливих груп населення [10].

Система субсидування демонструє недостатню гнучкість у реагуванні на зміни економічної ситуації, не завжди встигаючи адаптуватися до коливань цін на енергоносії та інших економічних факторів [11]. Крім того, спостерігається недостатня інтеграція з програмами модернізації житлового фонду, що обмежує можливості комплексного вирішення проблем енергоефективності та якості ЖКП. МакГілліган та ін. досліджували роль субсидій у підвищенні ефективності Сертифікатів енергетичної ефективності у Великобританії. Вони виявили, що субсидування певних енергозберігаючих заходів може бути економічно ефективним для зниження викидів вуглецю [12].

Субсидування ЖКП є важливим інструментом соціальної політики багатьох країн, спрямованим на забезпечення доступності цих послуг для населення. Однак, в умовах зростаючих економічних викликів та необхідності підвищення енергоефективності, виникає потреба в модернізації існуючих підходів до субсидування.

Враховуючи окреслені проблеми, постає нагальна потреба у розробці та впровадженні нових, більш ефективних технологій субсидування ЖКП, які б відповідали сучасним викликам та забезпечували справедливу, прозору та економічно обґрунтовану підтримку населення. Модернізація системи субсидування повинна бути спрямована на підвищення її адресності, стимулювання енергозбереження, оптимізацію бюджетних витрат, впровадження сучасних цифрових технологій та інтеграцію з іншими програмами соціально-економічного розвитку. Це дозволить не лише підвищити ефективність соціальної підтримки, але й сприятиме сталому розвитку ЖКП та покращенню якості життя населення в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика субсидування ЖКП та пов'язані з нею питання привертають увагу дослідників з різних галузей. Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє виділити кілька ключових напрямків у вивченні цієї теми.

Сіваєв С.Б., Смирнов О.О. та Абдуллаєв А.М. досліджують вплив плати за підключення на фінансову доступність комунальних послуг для споживачів [13]. Даніліна Є.І. та Чеботарьов В.Є. пропонують методо-

логічні підходи до комплексної оцінки стану дорожньої та комунальної інфраструктури як основних компонентів міського середовища [14]. Гаше Б. розглядає питання делегування надання деяких місцевих колективних благ від муніципалітетів до асоціацій у Франції [15]. Даніель С., Чоудхурі Р.М.М.І. та Джентіна Е. досліджують зв'язок між усвідомленістю, духовним благополуччям та стійкою поведінкою споживачів [16]. Альбатайне та ін. дослідили вплив субсидованих тарифів на електроенергію на споживання в Йорданії. Вони виявили значну різницю у споживанні між субсидованими (615 кВт·год/місяць) та несубсидованими (297 кВт·год/місяць) споживачами [17]. Шнегт М. та Кіака Р.Д. аналізують вплив субсидованого управління ресурсами на основі громад на екологічну справедливість у Намібії [18]. Вевайна Л. (2018) досліджує роль благодійних трастів у житті парсійської громади в Індії [19]. Норріс проаналізувала еволюцію житлової політики в Ірландії, відзначивши перехід від дуалістичної до унітарної моделі оренди житла [20].

Теліченко В., Рімшин В. та Кецько Є. аналізують перспективи розвитку житлово-комунального комплексу в період цифровізації, досліджують можливості та напрямки впровадження та застосування штучного інтелекту в сфері ЖКП [21]. Бессонова О.Є. розглядає інституційну природу скарг у ринковому та розподільчому середовищах, зокрема в сфері ЖКП [22].

Дослідження Чжу та ін. демонструє, що енергетична криза та підвищення цін на енергоносії можуть суттєво впливати на добробут домогосподарств. Авторі виявили, що при 50 % підвищенні цін на енергію, рівень енергетичної бідності в Китаї міг би зрости з 11,61 % до 22,96 % [23].

Шевякова А., Петренко Ю., Кошебаєва Г. та Улибішев Д. досліджують особливості ЖКП та труднощі впровадження енергозберігаючих технологій на прикладі Казахстану [24]. Баткеева Д., Матаєва Б., Сапарова Б., Казбеков Т. та Улаков С. проводять економічну оцінку поточного стану житлово-комунального господарства Республіки Казахстан з урахуванням впливу зарубіжного досвіду [25]. Чжан і Лін вивчали ефективність системи багаторівневого ціноутворення на електроенергію (ТЕР) в Китаї. Їхнє дослідження показало, що 52,8 % респондентів підтвердили, що ТЕР заохотила їх економити електроенергію [26]. Фойгтлендер (2009) досліджував фактори, що впливають на низький рівень домоволодіння в Німеччині, включаючи роль соціального житла та субсидій [27]. Амір і Кратрі (2016) оцінили вплив субсидованих цін на енергію на житловий сектор Кувейту, виявивши потенційні вигоди від впровадження більш суворих норм енергоефективності [28].

Для систематизації отриманої інформації та виявлення ключових тенденцій, нижче представлено таблицю 1.

Ці дослідження створюють основу для розробки ефективних стратегій реформування та модернізації ЖКП з урахуванням сучасних викликів та потреб суспільства.

Мета даної наукової статті: розробити пропозиції щодо модернізації технологій субсидування ЖКП в Україні для підвищення ефективності соціальної підтримки малозабезпечених верств населення. В межах означеної мети, завданнями даного дослідження є:

Таблиця 1 – Сучасні тенденції та проблеми у сфері субсидування та реформування ЖКП

Напрямок дослідження	Автори	Ключові висновки
Вплив енергетичної кризи на добробут домогосподарств	Чжу та ін. (2024) [23]	Підвищення цін на енергію може значно збільшити рівень енергетичної бідності
Вплив субсидованих тарифів на споживання електроенергії	Альбатайне та ін. (2022) [17]	Значна різниця у споживанні між субсидованими та несубсидованими споживачами
Ефективність цінових механізмів	Чжан і Лін (2018) [26]	Багаторівневе ціноутворення може стимулювати енергозбереження
Субсидії та енергоефективність	МакГілліган та ін. (2010) [12]	Субсидування енергозберігаючих заходів може бути економічно ефективним
Модернізація житлової політики	Норріс (2014) [20]	Можливість адаптації систем субсидування до змінних соціально-економічних умов
Національний контекст у політиці субсидування	Фойтглендер (2009) [27]	Важливість врахування національних особливостей при розробці політики
Комплексний підхід до енергоефективності	Амір і Кратрі (2016) [28]	Необхідність поєднання субсидування з підвищенням енергоефективності будівель
Плата за підключення як інструмент доступності	Сіваєв та ін. (2024) [13]	Плата за підключення може підвищити фінансову доступність комунальних послуг
Оцінка стану комунальної інфраструктури	Даніліна та Чеботарьов (2017) [14]	Необхідність розробки цільових програм для фінансування модернізації інфраструктури
Цифровізація житлово-комунального комплексу	Теліченко та ін. (2024) [21]	Важливість впровадження інноваційних технологій для підвищення ефективності галузі
Інститут скарг у сфері ЖКП	Бессонова (2022) [22]	Дисфункціональність інституту скарг та необхідність його реформування
Впровадження енергозберігаючих технологій	Шевякова та ін. (2022) [24]	Виявлення причин низького рівня впровадження енергозберігаючих технологій
Модернізація інвестиційної політики в ЖКГ	Баткесва та ін. (2023) [25]	Важливість «зелених інновацій» та модернізації інвестиційної політики

Джерело: авторська розробка на основі літературних джерел

• Проаналізувати основні проблеми та недоліки системи субсидування ЖКП в Україні.

• Розробити пропозиції щодо модернізації технологій субсидування для підвищення ефективності соціальної підтримки малозабезпечених верств населення в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. *Сучасний стан системи субсидування ЖКП в Україні.* Система житлових субсидій в Україні переходить у стан постійної трансформації, адаптуючись до економічних викликів та соціальних потреб населення. Станом на 2024 рік ця система демонструє комплексний підхід до забезпечення соціального захисту громадян, поєднуючи автоматизацію процесів з індивідуальним підходом до окремих категорій населення.

Ключовою особливістю сучасного стану системи субсидування є впровадження автоматизації призначеної субсидії для багатьох одержувачів на неопалювальний сезон до 30 квітня 2025 року [31]. Це нововведення спрямоване на підвищення ефективності адміністрування соціальних виплат та зменшення бюрократичного навантаження. Водночас система зберігає гнучкість, передбачаючи індивідуальний розгляд звернень для певних категорій громадян, таких як орендарі житла, домогосподарства з внутрішньо переміщеними особами, та у випадках розбіжності між кількістю зареєстрованих та фактично проживаючих осіб [31].

Важливим аспектом сучасної системи субсидування є її адаптивність до змінних потреб домогосподарств. Так, передбачено механізм призначення субсидій для звернення до осіб, які мають «нульову» субсидію в опалювальний сезон, але потребують підтримки в неопалювальний період [31]. Це добре про

орієнтацію системи на реальні потреби громадян та її здатність реагувати на сезонні зміни у витратах домогосподарств.

Статистичні дані підкреслюють масштабність та значущість програм житлових субсидій. У листопаді 2023 року підтримку отримали понад 1,7 млн домогосподарств із середнім розміром виплати 1 410 грн [32]. Ці показники демонструють важливу роль субсидій як інструменту соціального захисту в умовах економічної нестабільності.

Для більш повного представлення сучасного стану системи субсидування ЖКП в Україні розглянемо ключові статистичні показники.

Наведена нижче таблиця 2 містить актуальні дані щодо масштабів програм субсидій, розмірів виплат, умов отримання пільг та інших важливих аспектів систем соціальної підтримки населення.

Аналіз даних таблиці 2 дозволяє використовувати важливі причинно-наслідкові зв'язки в системі субсидування ЖКП:

1. Масштабність програми субсидій (понад 1,7 млн домогосподарств-отримувачів) є наслідком складного економічного стану в країні та високих тарифів на ЖКП. Це, у свою чергу, до значного навантаження на державний бюджет.

2. Встановлення граничного доходу для отримання пільг (4 240 грн на особу у 2024 році) є причиною підвищення адресності соціальної допомоги. Наслідком цього є більш ефективне використання бюджетних коштів та зосередження на підтримці найбільш вразливих верств населення.

3. Тривалість надання пільг (12 місяців) забезпечує підтримку стабільності для отримувачів, що, у свою

Таблиця 2 – Ключові показники системи субсидування ЖКП в Україні (2023-2024 рр.)

Показник	значення	Рік
Кількість домогосподарств, що отримали субсидії	Понад 1,7 млн	Листопад 2023
Середній розмір субсидії	1 410 грн	Листопад 2023
Граничний дохід для отримання субсидії на особу	4 240 грн	2024 рік
Розмір пільг на оплату ЖКП	25 %, 50 % або 100 %	2024 рік
Тривалість надання пільг	12 місяців	2024 рік
Період автоматизованого призначення субсидій	До 30 квітня 2025 року	3 травня 2024 року

Джерело: авторська розробка на основі [31–35]

чергу, сприяє кращому плануванню сімейних бюджетів та зменшенню соціальної напруги.

4. Впровадження автоматизованого призначення субсидій до 30 квітня 2025 року є наслідком прогнозування підвищення ефективності системи адміністрування. Це призведе до зменшення бюрократичного навантаження та спрощення процедури отримання допомоги громадянам.

5. Середній розмір субсидії (1410 грн) відображає потреби балансу населення та можливості державного бюджету. Це є наслідком спроби держави забезпечити мінімально необхідний рівень підтримки в умовах обмежених ресурсів.

6. Система субсидування ЖКП в Україні характеризується диференційованим підходом до різних категорій громадян. Пільги надаються на оплату широкого спектру послуг, включаючи житло, управління багатоквартирним будинком, комунальні послуги, а також придбання палива та скрапленого газу. Розмір пільг варіюється від 25 % до 100 % залежно від категорії пільговика [33].

Особливу увагу приділено соціальному захисту учасників бойових дій та членів їхніх сімей, відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» учасники бойових дій мають право на суттєві пільги при оплаті житлово-комунальних послуг:

1. 75 % знижка на плату за користування житлом (квартирна плата) в межах встановлених норм.

2. 75 % знижка на оплату комунальних послуг (газ, електроенергія тощо) та скраплений балонний газ для побутових потреб у межах середніх норм споживання.

3. Знижка 75 % від вартості палива, включаючи рідкі, для осіб, які проживають у будинках без центрального опалення.

Важливо відзначити, що ці пільги поширюються не лише на самих учасників бойових дій, а й на членів їхніх сімей, які проживають разом з ними. Це засіб про комплексний підхід держави до соціального захисту цієї категорії громадян. Okремо варто виділити додаткові пільги для окремих категорій учасників бойових дій:

1. Для сімей, які складаються тільки з непрацевдатних осіб, надається знижка 75% за використання газу для опалення житла на подвійний розмір нормативної опалювальної площі.

2. Учасникам бойових дій у період Другої світової війни, яким виповнилося 85 років і більше, надаються пільги за розміром 100% знижки на всі види ЖКП.

Такий диференційований підхід демонструє прагнення держави забезпечити соціальний захист найбільш вразливих категорій населення, зокрема учасників бойових дій та їхніх сімей. Цей захід є важливою складовою сучасної системи субсидування ЖКП в Україні, яка спрямована на забезпечення соціальної справедливості та підтримку тих, хто захищає нашу державу.

Для кращого розуміння специфіки та основних характеристик системи субсидування ЖКП в Україні, розглянемо загальну таблицю 3, яка відображає ключові аспекти цієї системи станом на 2024 рік.

Ця таблиця наочно демонструє комплексність та адаптивність системи субсидування ЖКП в Україні. Вона охоплює широкий спектр заходів: від автоматизації процесів призначення субсидій до диференційованого підходу у наданні пільг різним категоріям населення. Важливо відзначити, що система враховує як загальні потреби населення, так і особливі вимоги окремих соціальних груп, зокрема учасників бойових дій та пенсіонерів. Прагнення до балансу між соціаль-

Таблиця 3 – Основні характеристики системи субсидування ЖКП в Україні (2024 рік)

Характеристика	Опис
Адаптивність	Система постійно трансформується, адаптуючись до економічних викликів та соціальних потреб
Автоматизація	Впроваджено автоматизоване призначення субсидій до 30 квітня 2025 року
Гнучкість	Передбачено індивідуальний розгляд звернень для певних категорій громадян
Масштабність	Понад 1,7 млн домогосподарств отримали субсидії (листопад 2023)
Середній розмір субсидії	1 410 грн (листопад 2023)
Граничний дохід	4 240 грн на особу для отримання субсидії (2024 рік)
Диференціація пільг	Розмір субсидії варіюється від 25% до 100% залежно від категорії
Тривалість надання пільг	12 місяців
Особливі категорії	Учасники бойових дій мають право на 75% знижку на ЖКП
Додаткові пільги	100% знижка для учасників бойових дій Другої світової війни віком 85+ років
Адресність	Врахування доходів домогосподарств при призначенні пільг та субсидій
Комплексність	Охоплює широкий спектр послуг: житло, комунальні послуги, паливо
Оптимізація	Прагнення балансу між соціальною підтримкою та оптимізацією бюджетних витрат

Джерело: авторська розробка на основі [31–35]

ною підтримкою та оптимізацією бюджетних витрат програми про спробу держави забезпечити ефективний та справедливий розподіл ресурсів в умовах економічних викликів.

Важливою характеристикою сучасної системи є врахування доходів домогосподарств при призначенні пільг та субсидій. Право на пільги мають громадяни, чий середньомісячний сукупний дохід не перевищує 4240 грн на особу (станом на 2024 рік) [33]. Це забезпечення адресності соціальної допомоги та її спрямованість на найбільш вразливі верстви населення.

Система також передбачає особливі умови для певних категорій громадян. Наприклад, пенсіонери окремих професій, які працюють у сільській місцевості і продовжують там проживати, мають право на 100% знижку на оплату ЖКП [4]. Це демонструє врахування спеціальних потреб різних соціальних груп.

Система субсидування ЖКП в Україні, попри її важливу роль у соціальному захисті населення, стикається з низькими складними проблемами та викликами. Для кращого розуміння комплексності цих питань розглянемо узагальнену таблицю 4, яка систематизує основні проблеми та виклики за категоріями.

Ця таблиця наочно демонструє багатогранність викликів, з якими стикається система субсидування ЖКП в Україні. Від фінансових питань, пов'язаних із навантаженням на державний бюджет, до операційних аспектів, таких як боротьба зі зловживанням та адаптація до змін у складі домогосподарств, кожна категорія проблем потребує аналізу та розробки ефективних рішень. Особливу увагу слід приділити адміністративним та інформаційним викликам, які впливають на ефективність та доступність системи для громадян. Вирішення цих проблем потребує комплексного підходу, який враховує як економічні реалії, так і соціальні потреби населення.

Насамперед, варто відзначити значне навантаження на державний бюджет. Масштабність програми, яка охоплює понад 1,7 млн домогосподарств, створює суттєвий фінансовий тиск, особливо в умовах економічної нестабільності. Це результат постійного пошуку балансу між забезпеченням належного рівня соціаль-

ної підтримки та наявними економічними можливостями держави.

Система субсидування ЖКП потребує постійної адаптації до мінливих економічних умов. Це вимагає гнучкості та оперативності в прийнятих рішеннях, що часом ускладнює довгострокове планування та може вплинути на стабільність системи. Водночас, необхідність забезпечення адресності допомоги залишається одним із ключових викликів. Важливо постійно вдосконалювати механізми визначення реальної потреби в субсидіях, щоб уникнути зловживань та забезпечити підтримку тих, хто дійсно її потребує.

Впровадження автоматизації процесів призначення субсидій, хоча, і спрямоване на підвищення ефективності, створює свої виклики. Це вимагає значних технологічних та організаційних змін, які можуть призвести до тимчасових труднощів у системі адміністрування.

Диференціація підходів до різних категорій населення, таких як учасники бойових дій, пенсіонери, внутрішньо переміщені особи, ускладнює систему та може призвести до нерівномірності в наданні допомоги. Крім того, сезонні коливання потребують домогосподарств, особливо різниця між опалювальним та неопалювальним періодами, вимагають додаткової гнучкості системи.

Важливим викликом залишається необхідність врахування змін у складі домогосподарств, особливо в умовах високої мобільності населення та міграції. Це вимагає постійного оновлення даних та може створювати додаткові адміністративні навантаження.

Боротьба зі зловживанням та забезпечення прозорості системи субсидування також залишаються актуальними проблемами. Необхідно постійно вдосконалювати механізми контролю та перевірки для запобігання шахрайству та неправомірному отриманню субсидій.

Система субсидування також повинна швидко реагувати на зміни в тарифній політиці ЖКП, що може вимагати частину перерахунків та коригувань розмірів субсидій. Це створює додаткові навантаження на адміністративний апарат та може призвести до тимчасових затримок у наданні допомоги.

Таблиця 4 – Основні проблеми та виклики системи субсидування ЖКП в Україні

Категорія	Проблеми та виклики
Фінансові	– Значне навантаження на державний бюджет
	– Балансування між соціальними потребами та економічними можливостями
Адміністративні	– Адаптація до економічних викликів
	– Забезпечення адресності допомоги
	– Автоматизація процесів
	– диференціація підходів до різних категорій населення
Операційні	– Врахування сезонних коливань потреб
	– Адаптація до змін у складі домогосподарств
	– Боротьба зі зловживаннями
	– Швидке реагування на зміни в тарифній політиці
Інформаційні	– Забезпечення актуальної кількості населення
	– Роз'яснювальна робота в умовах частих змін
Соціальні	– Забезпечення справедливості у розподілі субсидій
	– Врахування особливих потреб різних категорій населення
Технологічні	– Впровадження та підтримка автоматизованих систем
	– Забезпечення захисту персональних даних

Джерело: авторська розробка на основі [31–35]

Нарешті, у виробництві завдань залишається забезпечення населення актуальною та усвідомленою інформацією про можливості та умови отримання субсидій. В умовах частини змін у системі це вимагає постійної інформаційної підтримки та роз'яснювальної роботи.

Таким чином, система субсидування ЖКП в Україні стикається з комплексом взаємопов'язаних проблем та викликів, які вимагають постійного вдосконалення та адаптації. Вирішення цих проблем є критичним для забезпечення ефективного соціального захисту населення та сталого функціонування системи житлово-комунального господарства в цілому.

Модернізація системи субсидування ЖКП в Україні

Модернізація системи субсидування ЖКП в Україні є комплексним завданням, що охоплює різні аспекти її функціонування. Для ефективного вдосконалення системи необхідно використовувати ключові вектори розвитку та конкретні заходи в рамках кожного з них. Нижче представлена узагальнююча таблиця 5, яка систематизує основні напрямки модернізації, запропоновані заходи та очікувані результати їх впровадження.

Як видно з таблиці 5, кожен вектор модернізації спрямований на вирішення конкретних проблем та завдань, з якими стикається сучасна система субсидування ЖКП.

Розглянемо кожен із цих векторів детальніше:

1. Цифровізація процесу надання субсидій.

Цифровізація є одним із ключових векторів модернізації системи субсидування ЖКП. Вона забезпечена:

- створення єдиної цифрової платформи для подачі заявок, обробки даних та призначення субсидій;
- автоматизація процесу перевірки даних заявників через інтеграцію з іншими державними реєстрами;
- впровадження електронного документообігу для прискорення процесу обробки заявок;
- розробка мобільних додатків для зручного доступу громадян до інформації про субсидії та управління ними.

Ці показники значно прискорюють процес надання субсидій, зменшують бюрократичні навантаження та мінімізують ризики помилок при обробці даних.

2. Вдосконалення механізмів адресності.

Підвищення адресності субсидій є критично важливим для забезпечення справедливого розподілу державної допомоги. Цей вектор включає:

- розробка більш точних алгоритмів оцінки реального матеріального стану заявників;
- впровадження системи перехресної перевірки даних з різних джерел;
- регулярний перегляд критеріїв надання субсидій з урахуванням змін економічної ситуації;
- виявлення механізмів відображення неправомірних отримувачів субсидій.

Ці заходи забезпечують отримання субсидій тими, хто дійсно їх потребує.

3. Підвищення енергоефективності житла.

Вектор спрямований на зменшення потреб у субсидіях. Цей через скорочення витрат на комунальні послуги. Він включає:

- розробка програми стимулювання енергоефективної модернізації житла;
- інтеграція програми субсидування з програмами підвищення енергоефективності;
- надання консультативної підтримки заходів щодо енергозбереження;
- впровадження системи моніторингу ефективності використання енергоресурсів у субсидованих домогосподарствах.

Такі заходи не лише зменшать навантаження на систему субсидування, але й покращать загальний стан житлового фонду країни.

4. Інтеграція з іншими соціальними програмами.

Цей напрямок передбачає створення комплексного підходу до соціального захисту громадян:

- синхронізація баз даних різних соціальних програм для більш ефективного розподілу ресурсів;
- розробка механізмів взаємодоповнення різних видів соціальної допомоги;

Таблиця 5 – Вектори модернізації системи субсидування ЖКП в Україні

Вектор модернізації	Ключові заходи	Очікувані результати
1. Цифровізація процесу надання субсидій	<ul style="list-style-type: none"> – Єдина цифрова платформа – Автоматизація перевірки даних – Електронний документообіг – Мобільні додатки 	<ul style="list-style-type: none"> – Прискорення процесу – Зменшення бюрократії – Мінімізація помилок
2. Вдосконалення механізмів адресності	<ul style="list-style-type: none"> – Точні алгоритми оцінки – Перехресна перевірка даних – Регулярний перегляд критеріїв – Виявлення неправомірних отримувачів 	<ul style="list-style-type: none"> – Справедливий розподіл – Підвищення ефективності – Зменшення зловживань
3. Підвищення енергоефективності житла	<ul style="list-style-type: none"> – Програми стимулювання модернізації – Інтеграція з енергоефективними програмами – Консультативна підтримка – Моніторинг використання енергоресурсів 	<ul style="list-style-type: none"> – Зменшення потреби в субсидіях – Покращення стану житла – Економія енергоресурсів
4. Інтеграція з іншими соціальними програмами	<ul style="list-style-type: none"> – Синхронізація баз даних – Механізми взаємодоповнення допомоги – Єдине вікно для соціальної підтримки – Комплексна оцінка потреб 	<ul style="list-style-type: none"> – Системний підхід до захисту – Ефективніше використання коштів – Спрощення отримання допомоги
5. Впровадження прозорих механізмів контролю	<ul style="list-style-type: none"> – Публічні інформаційні панелі – Громадський моніторинг – Незалежні аудити – Механізми зворотного зв'язку 	<ul style="list-style-type: none"> – Підвищення довіри – Зростання ефективності – Зменшення корупційних ризиків

Джерело: авторська розробка

- створення єдиного вікна для створення різних видів соціальної підтримки;
- впровадження системи комплексної оцінки потреб домогосподарств.

Така інтеграція дозволить забезпечити більший системний підхід до соціального захисту та ефективніше використання бюджетних коштів.

5. Впровадження прозорих механізмів контролю.

Забезпечення прозорості та підзвітності системи субсидування є ключовим для підтримки довіри громадян. Цей вектор включає:

- створення публічних інформаційних панелей з даними про розподіл субсидій;
- впровадження системи громадського моніторингу процесу надання субсидій;
- регулярне проведення незалежних аудитів системи субсидування;
- розробку механізмів зворотного зв'язку від отримувачів субсидій.

Ці заходи сприяють підвищенню довіри до системи субсидування та її ефективності.

Важливі нововведення:

1. 3 травня 2024 року діє спрощена процедура призначення пільг на оплату ЖКП для ветеранів, осіб з інвалідністю внаслідок війни, учасників бойових дій та членів їхніх сімей. Новий порядок надання можливості подачі заяви членам родини, зменшення найменших заяв та інформації, можливість подачі заяви в електронній формі.

2. Уряд запустив експериментальний проект Єдиної платформи ЖКП, яка автоматизує процеси, забезпечує доступні та зручні послуги, покращує вигляд споживачів та дає змогу краще контролювати якість послуг.

3. 3 травня 2024 року залишилося українців, які отримують житлову субсидію, на неопалювальний сезон її буде призначено автоматично до 30 квітня 2025 року (якщо не змінилися дані про майновий стан та/або склад домогосподарств).

4. Українці можуть самостійно перевірити, чи призначено їм субсидію, за допомогою Єдиного державного реєстру отримувачів житлових субсидій.

Реалізація цих векторів модернізації дозволить створити більш ефективну, справедливу та прозору систему субсидування ЖКП в Україні, яка відповідає сучасним викликам та потребам суспільства.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити ряд важливих висновків щодо модернізації технологій субсидування ЖКП населенню в Україні. Відповідно до поставленої мети, було розроблено пропозиції щодо модернізації технологій субсидування ЖКП для підвищення ефективності соціальної підтримки мало-забезпечених верств населення. Аналіз сучасного стану системи субсидування виявив її адаптивність та гнучкість, але також показав наявність суттєвих проблем.

У ході виконання поставлених завдань було проаналізовано основні проблеми та недоліки існуючої системи субсидування ЖКП. Серед ключових викликів виділено значне навантаження на державний бюджет, недостатню адресність допомоги, складність адміністрування та потреби боротьби зі зловживанням. Це підтверджує, що існуюча система не повною мірою відповідає сучасним соціально-економічним реаліям України.

На основі проведеного аналізу було розроблено пропозиції щодо модернізації технологій субсидування. Науковою новиною даного дослідження є застосування комплексного підходу до модернізації технологій субсидування ЖКП в Україні, що охоплює п'ять взаємопов'язаних векторів розвитку: цифровізація процесу надання субсидій, вдосконалення механізмів адресності, підвищення енергоефективності житла, інтеграція з іншими соціальними програмами та впровадження прозорих механізмів контролю. Ці вектори спрямовані на вирішення виявлених проблем та підвищення ефективності системи в цілому.

Запропоновані заходи з цифровізації та вдосконалення механізмів адресності показують, що сучасне використання інформаційних технологій може суттєво підвищити ефективність систем субсидування. Очікується, що це дозволяє прискорити процес обробки заяв, зменшити бюрократичні навантаження та забезпечити більш справедливий розподіл субсидій.

Вектор підвищення енергоефективності житла підкреслює необхідність комплексного підходу до вирішення проблеми субсидування ЖКП. Інтеграція програми субсидування із заходами з енергозбереження не лише зменшить потребу в субсидіях, але й сприятиме покращенню стану житлового фонду країни.

Запропонована інтеграція з іншими соціальними програмами та впровадження прозорих механізмів контролю демонструють необхідність системного підходу до соціального захисту населення. Ці заходи спрямовані на оптимізацію використання ресурсів систем та підвищення довіри громадян до субсидування.

Таким чином, результати дослідження демонструють, що модернізація технологій субсидування ЖКП є необхідною умовою для підвищення ефективності соціальної підтримки населення в Україні. Реалізація запропонованих векторів модернізації вимагатиме значних зусиль та ресурсів, довгострокові перспективи дозволять створити більш стійку, справедливу та ефективну систему субсидування.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку детальних механізмів впровадження запропонованих векторів модернізації та оцінку їх ефективності в українських реаліях. Це дозволяє лише покращити соціальний захист населення, але й сприяти загальному розвитку ЖКП та підвищити якість життя громадян України.

Бібліографічний список:

1. Aleksandrova N., Barabanova T. (2023) Economically sounded risks of management companies in the housing and utilities sector when managing apartment buildings. E3S Web of Conferences, vol. 457. DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202345702063>
2. (2023) Balashov E. Mechanisms and instruments of mutual integration of municipalities in the field of municipal infrastructure. E3S Web of Conferences, no. 403. DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202340305008>
3. Gu J., Li Y., Hong J., Wang L. (2024) Carbon emissions cap or energy technology subsidies? Exploring the carbon reduction policy based on a multi-technology sectoral DSGE model. *Humanities and Social Sciences Communications*, no. 11(1). DOI: <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03320-x>
4. Krylova A., Nikishov D. (2023) The green agenda influence on the methodology of housing and communal services pricing. E3S Web of Conferences, no. 403. DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202340301014>

5. Malka L. et al. (2024) Deep retrofitting toward net zero energy building in the Mediterranean region: A case study of Albania. *Heliyon*, no. 10(15). DOI: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e35174>
6. Nelyubov A. (2023) Mechanism for Analyzing the Investment Needs of Municipal Infrastructure Systems. AIP Conference Proceedings, vol. 2560. DOI: <https://doi.org/10.1063/5.0126681>
7. Safronova N., Nezhnikova E., Papelniuk O. (2023) Assessment of the impact of satisfaction with management companies on housing and communal services market development. *Quality – Access to Success*, no. 24(193), pp. 230–237. DOI: <https://doi.org/10.47750/QAS/24.193.26>
8. Sivaev S.B., Smirnov O.O., Abdullaev A.M. (2024) Connection fee as a factor to ensure financial affordability of utility services for consumers. *Voprosy Ekonomiki*, no. (5), pp. 38–54. DOI: <https://doi.org/10.32609/0042-8736-2024-5-38-54>
9. Chanakira E.Z., Thomas C.V., Balen J., Mandrik O. (2024) A systematic review of public health interventions to address breast cancer inequalities in low- and middle-income countries. *Systematic Reviews*, no. 13(1). DOI: <https://doi.org/10.1186/s13643-024-02620-2>
10. Shushunova N., Shushunova T., Kudinova Y. (2024) Principles of biological architecture and green construction certification of modern buildings. E3S Web of Conferences, no. 474. DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202447401047>
11. Yakunin A. G. (2024) Development and Comparative Study of Data Compression Methods Used in Technical Monitoring Systems. *Communications in Computer and Information Science*, 1986 CCIS, pp. 119–131. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-51057-1_9
12. McGilligan C., Sunikka-Blank M., & Natarajan S. (2010) Subsidy as an agent to enhance the effectiveness of the energy performance certificate. *Energy Policy*, no. 38(3), pp. 1272–1287. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2009.10.068>
13. Sivaev S.B., Smirnov O.O., Abdullaev A.M. (2024) Connection fee as a factor to ensure financial affordability of utility services for consumers. *Voprosy Ekonomiki*, no. 2024(5), pp. 38–54. DOI: <https://doi.org/10.32609/0042-8736-2024-5-38-54>
14. Danilina E.I., Chebotarev V.E. (2017) Comprehensive assessment of road and communal infrastructure as an important tool for sustainable development of the urban economy. *Theoretical and Empirical Researches in Urban Management*, no. 12(4), pp. 33–51.
15. Gachet B. (1996) The public services delegation to the associations by local governments: The French Communes example. *Annals of Public and Cooperative Economics*, no. 67(4), pp. 519–543. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-8292.1996.tb01408.x>
16. Daniel C., Chowdhury R.M.M.I., Gentina E. (2024) Mindfulness, spiritual well-being, and sustainable consumer behavior. *Journal of Cleaner Production*, no. 455. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2024.142293>
17. Albatayneh A., Juaidi A., Abdallah R., Peña-Fernández A., & Manzano-Agugliaro F. (2022) Effect of the subsidised electrical energy tariff on the residential energy consumption in Jordan. *Energy Reports*, no. 8, pp. 893–903. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.egy.2021.12.019>
18. Schnegg M., Kiaka R. D. (2018) Subsidized elephants: Community-based resource governance and environmental (in)justice in Namibia. *Geoforum*, no. 93, pp. 105–115. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2018.05.010>
19. Veaina L. (2018) Good Deeds. *Modern Asian Studies*, no. 52(1), pp. 238–265. Available at: <https://www.jstor.org/stable/26599588>
20. Norris M. (2014) Path Dependence and Critical Junctures in Irish Rental Policy: From Dualist to Unitary Rental Markets? *Housing Studies*, no. 29(5), pp. 616–637. DOI: <https://doi.org/10.1080/02673037.2013.873114>
21. Telichenko V., Rimshin V., Ketsko E. (2024) Promising directions for the artificial intelligence development in the housing and utilities sector. E3S Web of Conferences, vol. 535. DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202453505001>
22. Bessonova O.E. (2022) Institutional Nature of Complaints in Market and Distributive Environments. *Sociological Research*, no. 4(124), pp. 69–74. DOI: <https://doi.org/10.17323/1726-3247-2022-5-133-144>
23. Zhu Y., Zheng Y., & Ren Z. (2024) Household welfare loss from energy price crisis: Evidence from China. *Energy Economics*, no. 138. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2024.107836>
24. Shevyakova A., Petrenko Y., Koshebayeva G., Ulybyshev D. (2022) Peculiarities of Housing and Communal Services and the Difficulties of Implementing Energy-Saving Technologies: The Case of Kazakhstan. *Energies*, no. 15. DOI: <https://doi.org/10.3390/en15207576>
25. Batkeyeva D., Matayeva B., Saparova B., Kazbekov T., & Ulakov S. (2023) Economic Assessment of the Current State of the Housing and Utilities Sector in Kazakhstan, Taking into Account Foreign Experience. *Problems of the Economy*, no. 2(94), pp. 49–57. DOI: <https://doi.org/10.14254/1800-5845/2023.19-4.14>
26. Zhang S., & Lin B. (2018) Impact of tiered pricing system on China's urban residential electricity consumption: Survey evidences from 14 cities in Guangxi Province. *Journal of Cleaner Production*, no. 170, pp. 1404–1412.
27. Voigtländer M. (2009) Why is the German homeownership Rate so Low? *Housing Studies*, no. 24(3), pp. 355–372. DOI: <https://doi.org/10.1080/02673030902875011>
28. Ameer B., & Krarti M. (2016) Impact of subsidization on high energy performance designs for Kuwaiti residential buildings. *Energy and Buildings*, no. 116, pp. 249–262. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.enbuild.2016.01.018>
29. Urpash S., Ainur J., Azamat S. (2024) Efficiency of Digitalization of Housing and Communal Services and Construction in Kazakhstan. *Lecture Notes in Civil Engineering*, no. 374, pp. 49–59. DOI: https://doi.org/10.1007/978-981-99-4229-9_5
30. Yurkevich O. (2023) Socio-Economic Consequences of Changes in the Tariff Policy of the Electric Power Industry. E3S Web of Conferences, vol. 470. DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202347001042>
31. Pensiyniy fond Ukrainy. Z travnia 2024 roku bilshosti ukrainsiv, yaki otrymuiut zhytlovu subsydiu, na neopaliuvalnyi sezon yii bude pryznacheno avtomatychno. Publikatsiia vid 12 kvitnia 2024 roku. [Pension Fund of Ukraine. From May 2024, most Ukrainians who receive housing subsidies will be automatically assigned for the non-heating season. Publication from April 12, 2024]. (2024). Available at: <http://surl.li/srrnay>
32. Profspilka pratsivnykiv osvity i nauky Ukrainy. Vyznachennia subsydii u 2024 rotsi. [Trade Union of Education and Science Workers of Ukraine. Determination of subsidies in 2024]. (2024). Available at: <http://surl.li/jextiu>
33. Holovne upravlinnia PFU v Donetskii oblasti, publikatsiia vid 23 kvitnia 2024 roku [Main Department of PFU in Donetsk region, publication from April 23, 2024]. (2024). Available at: <http://surl.li/ibwqqi>
34. Boiarchuk, T. (2024) V Ukraini zapuskaiut Yedynu platformu zhytlovo-komunalnykh posluh. Suspilstvo [Unified Platform for Housing and Communal Services is Being Launched in Ukraine. Society]. Available at: <http://surl.li/muhaif>
35. Zhytlova pilha-2024: vydy, umovy ta poriadok nadannia. [Housing benefit-2024: types, conditions and procedure for granting]. (2024). Available at: <http://surl.li/mshehq>

Стаття надійшла до редакції 14.11.2024